

GLOBALIZATSIYA VA MILLIY IDENTITET MUAMMOLARI

Abdulloxokimova Zarina Nozimbek qizi

Qo'qon davlat universiteti 03/25-O'TA 1-bosqich talabasi

Nasirov Muslimjon Maxsutali o'g'li

Ilmiy rahbar, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada globalizatsiya jarayonining milliy identitetga ko'rsatayotgan ta'siri ilmiy va tahliliy jihatdan yoritiladi. Internet kommunikatsiyalarining kengayishi, axborot texnologiyalarining jadal sur'atda rivojlanib borayotgani, hamda madaniy integratsiya natijasida jamiyatning til, qadriyat va milliy ong bilan bog'liq qarashlarida yuz berayotgan o'zgarishlar chuqur tahlil qilinadi. Ayniqsa, yoshlar dunyoqarashida chet el madaniyatiga qiziqishning ortishi va virtual makon ta'sirida milliy o'zlikning namoyon bo'lish shakllari o'zgarib borayotgani masalasiga alohida e'tibor qaratiladi. Maqolada milliy identitetni saqlashda ona tili, madaniy meros va ma'naviy qadriyatlarning o'rni ilmiy manbalar asosida asoslab berilgan. Shuningdek, globalizatsiyaning ijobiy va salbiy jihatlari o'zaro qiyosiy tahlil qilinib, milliy madaniyatning barqarorligini ta'minlash yuzasidan bir qancha fikrlar yuritilgan.

Kalit so'zlar: globalizatsiya, milliy identitet, milliy ong, madaniy integratsiya, til va tafakkur, ma'naviy qadriyatlar, yoshlar madaniyati, axborot texnologiyalari, internet kommunikatsiyasi, madaniy ta'sir, milliy o'zlik.

XXI asrda globalizatsiya insoniyat taraqqiyotining eng murakkab va keng qamrovli jarayonlaridan biriga aylandi. Fan-texnika taraqqiyoti, internet tarmoqlarining ommalashuvi natijasida dunyo xalqlari o'rtasidagi iqtisodiy, siyosiy va madaniy aloqalar sezilarli darajada kuchaydi. Ayniqsa, so'nggi yillarda ijtimoiy tarmoqlar insonlar kundalik hayotiga chuqur kirib borishi natijasida dunyoqarash, tilga munosabat va madaniy qarashlar kabi tushunchalarda yangi tamoyillar shakllanmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, dunyo aholisining katta qismi internet va ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanmoqda. Bu esa axborot almashinuvi bilan bir qatorda xalqlar o'rtasidagi madaniy ta'sirlarning ham tezlashishiga sabab bo'lmoqda.

Globalizatsiya jarayoni jamiyat rivojiga yangi imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ayrim milliy qadriyatlarning zaiflashishiga ham olib kelmoqda. Global axborotlashuv yoshlarimizning dunyoqarashi, tafakkuriga,

milliy-madaniy qadriyatlarga ham turli xil yo'llar bilan ta'sir ko'rsatishga intilayotganligi ijobiy mohiyat kasb etishi bilan birga, salbiy oqibatlarni ham keltirib chiqarish ehtimoli namoyon bo'lmoqda [1]. Xususan, yoshlar orasida chet el madaniyatiga qiziqishning ortishi, kommunikatsiya jarayonida xorijiy tillarning faol qo'llanilishi hamda ommaviy madaniyatning keng tarqalishi milliy identitet masalasini yanada dolzarblashtirmoqda. Chunki milliy identitet insonning o'z millati, tili, tarixi va madaniyatiga daxldorlik hissini ifodalovchi muhim ijtimoiy hodisa hisoblanadi. Milliy o'zlikning zaiflashuvi esa ma'naviy qadriyatlar, til va madaniy merosga bo'lgan munosabatning o'zgarishiga sabab bo'lishi mumkin.

O'zbek jamiyatida ham global madaniy oqimlar ta'sirini turli ko'rinishlarda guvohi bo'lishimiz mumkin. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida kundalik nutqda xorijiy so'zlarning aralash qo'llanilishi, kiyinish madaniyatidagi milliy va zamonaviylik uyg'unlashuvi, internet madaniyatining yoshlar tafakkuriga ta'siri hamda ayrim milliy an'analarning zamonaviy qarashlar bilan almashib borayotgani buning yaqqol misolidir. Biroq globalizatsiyani faqat salbiy hodisa sifatida baholash noto'g'ri. U ilm-fan rivoji, axborot erkinligi va madaniyatlararo muloqot imkoniyatlarini ham kengaytirmoqda. Shu sababli masalaga bir tomonlama emas, balki tahliliy va muvozanatli yondashish muhimdir.

Bugungi kunda milliy identitetni saqlash masalasi nafaqat siyosiy yoki madaniy, balki tilshunoslik va adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan ham muhim ilmiy muammolardan biri sifatida qaralmoqda. Shu jihatdan milliy identitetning o'zgarish jarayonlarini ilmiy asosda o'rganish zamonaviy jamiyat taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Zero, milliy ongning eng asosiy ifodasi til va madaniyat orqali namoyon bo'ladi. Bundan tashqari milliy til, madaniyat va tafakkurning globallashtirish sharoitida saqlanishi masalasi o'zbek olimlari tadqiqotlarida muhim mavzulardan biri sifatida talqin qilinmoqda. Zamonaviy tadqiqotlarda milliy identitetning shakllanishi va rivojlanishida tilning o'rnini alohida ta'kidlanadi. Chunki til milliy ong, tarixiy xotira va madaniy merosni avlodlardan avlodga yetkazuvchi asosiy vosita hisoblanadi.

O'zbek tilshunosi N. Mahmudov o'z ilmiy qarashlarida tilni millatning ma'naviy qiyofasi va tafakkur tarzini belgilovchi muhim omil sifatida baholaydi. Olimning fikricha, inson dunyoni til orqali anglaydi va idrok qiladi. Shu sababli milliy tilning zaiflashuvi milliy tafakkur hamda identitetning o'zgarishiga ham ta'sir ko'rsatadi [2]. Professorning "Til va madaniyat", "O'zimiz va tilimiz", "Tilimizning tilla sandig'i" kabi asarlarida milliy tilning ma'naviy qadriyatlarni saqlashdagi ahamiyati keng yoritilgan [3].

Falsafa fanlari doktori, professor B. Karimov globallashuvning milliy ma'naviyatga ta'sirini tahlil qilar ekan, bu jarayonda "milliy immunitet" tushunchasini oldinga suradi. Professor Karimovning fikricha, globallashuv sharoitida milliy identitetni asrash dunyodan butunlay uzilib, yopilib olish (izolyatsiya) orqali emas, balki yoshlar ongida yot g'oyalarga qarshi tura oladigan ma'naviy filtrlarni — milliy immunitetni shakllantirish orqali amalga oshirilishi lozim [4].

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, global madaniyat ta'siri ko'proq yosh avlod tafakkurida namoyon bo'lmoqda. Xususan, xorijiy musiqa, kino va internet kontentining ommalashuvi natijasida ayrim milliy qadriyatlarga bo'lgan munosabatda o'zgarish kuzatilmoqda. Bu holatni faqat salbiy jarayon sifatida baholash to'g'ri emas. Chunki global axborot maydoni yoshlarning dunyoqarashini kengaytirish, chet tillarini o'rganish va zamonaviy bilimlarni egallash imkoniyatini ham yaratmoqda. Shuningdek, tadqiqot davomida globalizatsiya jarayoni milliy madaniyatning ayrim ko'rinishlarini yangi shaklda namoyon qilayotgani ham aniqlandi. Xususan, internet platformalarida milliy musiqa, folklor, adabiyot va tarixiy merosga oid kontentlarning ko'payishi yoshlarning milliy madaniyatga bo'lgan qiziqishini ma'lum darajada oshirmoqda. Demak, global axborot maydoni milliy identitetni zaiflashtiruvchi omil bo'lishi bilan birga, uni zamonaviy shaklda targ'ib qilish vositasi sifatida ham xizmat qilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, globalizatsiya va milliy identitet o'rtasidagi munosabat murakkab va ko'p qirralidir. Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti sharoitida milliy til, madaniyat va ma'naviy qadriyatlarni asrab qolish masalasi har qachongidan ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli yosh avlodda milliy o'zlikni anglash hissini kuchaytirish, til madaniyatini rivojlantirish hamda milliy qadriyatlarni zamonaviy kommunikatsiya vositalari orqali targ'ib qilish bugungi davrning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M. Allayarova. Artistic creativity as important attribute of the spiritual world of a person. 2023
2. Mahmudov N. O'zbek tili – xalq ruhining ko'zgusi. – Toshkent: Ma'naviyat, 1998. "Sog'lom avlod jurnali" 2016
3. Mahmudov N. Til va madaniyat. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
4. Karimov, B. (2021). Globallashuv jarayonida milliy va ma'naviy qadriyatlar uyg'unligi. "Tafakkur jurnali" 3-son, 12-16-b.